

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 1012/1-ХІ/7
01.07.2010. године

На основу члана 221. став 1. алинеја 16. и члана 266. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој VI редовној седници, одржаној дана 01.07.2010. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: ЈУГОСЛАВИЈА И ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА САВЕТА ЕВРОПЕ 1949-2003, кандидата Ратомира Миликића и одобрава усмена одбрана.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Весна Димитријевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр.6/1750
(број захтева)
1.07.2010.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области
друштвено-хуманистичких наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Ратомира (Зоран) Миликића

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Ратомир (Зоран) Миликић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом:

Југославија и Парламентарна скупштина Савета Европе 1949-2003

Универзитет је дана 7.07.2009. својим актом под бр 612-18/233/9 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Југославија и Парламентарна скупштина Савета Европе 1949-2003

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Ратомира (Зоран) Миликића

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 20.05.2010. одлуком факултета под бр 771/1-XII/6 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Љубодраг Димић	редовни проф.	историја	Филозофски ф.
2. др Милан Ристовић	редовни проф.	историја	Филозофски ф.
3. др Мира Радојевић	доцент	историја	Филозофски ф.
4. Драган Богетић	научни саветник	историја	ИСИ
5. Предраг Симић	редовни проф.	историја	Фак. политичких наука

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 1.07.2010.

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

**Наставном и научној већи
Филозофског факултета
Београда**

Изабрани одлуком Наставног и научног већа филозофског факултета у Београду у комисију за оцену докторске дисертације „Југославија и Парламентарна скупштина Савета Европе 1949-2003“, кандидата Ратомира Миликића, истраживача приправника у Институту за савремену историју у Београду, слободни смо да поднесемо следећи

Р Е Ф Е Р А Т

Тема докторске дисертације колеге Ратомира Миликића „Југославија и Парламентарна скупштина Савета Европе 1949-2003“ до сада није била научно обрађивана. Изостала су и систематска историографска и политиколошка истраживања „европске политике“ коју је југословенска држава водила а чији је нераздвајни сегмент и однос са Парламентарном скупштином Савета Европе, као и озбиљне научне анализе европских „погледа“ на Југославију, њену спољну и унутрашњу политику. Отуда истраживачки напор колеге Миликића сматрамо не само првим покушајем научног сагледавања наведених питања већ и складним спојем историографског и политиколошког приступа теми који подстиче на нова истраживања тог важног историографског питања. Њиме добијамо прво целовито истраживање бројних „отворених питања“ везаних за однос југословенске државе са најстаријом заједничком европском институцијом и њеним чланицама.

Своја истраживања колега Миликић је засновао на разноврсној изворној грађи, штампани, периодици, мемоаристици и историографској, правној, политиколошкој литератури објављеној на више европских језика (укупно 262 наслова од чега 110 на страним језицима). То не противуречи чињеници да у домаћој и страниј литератури не постоји озбиљнија студија која се бави наведеном темом. Кандидат је користио грађу похрањену у архивским фондовима и збиркама Архива Југославије, Дипломатског архива Министарства спољних послова Републике Србије као и документацију која се налази у архиви Савезне скупштине Југославије, Народне скупштине Републике Србије, председника СР Југославије, Службе за архивирање и документацију спољних послова. Посебно су од важности била истраживања обављена у Архиву Савета Европе (Стразбур – Француска), Архиву Парламентарне скупштине Савета Европе (Стразбур – Француска) и архиви председника Парламентарне скупштине Савета Европе. Увид у ту документацију (анализе, поверљиви извештаји, подсетници, материјал настао у појединим комисијама и телима Савета Европе) најдиректније је обогатио наша досадашња знања о томе на који је начин та институција опсервирала Југославију. То посебно важи за период од 1979. до 2003. који је, услед законских ограничења о коришћењу извора југословенске провиниенције, готово исључиво обрађен на страниј грађи. Упоредо са тим били су коришћени објављени извори (извештаји, резолуције, правила, брошуре, статистике, резолуције, говори, дипломатске ноте и друга релевантна документа) приређени у Југославији и европским институцијама (24 наслова), као и материјал доступан на интернет странама (28 адреса). Део сазнања кандидат је стекао из дневне штампе и периодике (17 публикација). Корисно су послужили и интервјуи које је кандидат обавио са делом политичара који су

непосредно учествовали у креирању политике југословенске државе и њеног односа са Парламентарном скупштином Савета Европе.

О истраживачким интересовањима и проблемима које је колега Р. Миликић истражио речито говори структура докторске дисертације. У њој уз предговор, уводни део текста, закључак и попис извора и литературе доминира 6 већих тематско-хронолошких целина. Унутар њих материја је изложена путем 37 ужих подпоглавља. На тај, разуђени, начин сагледана је југословенска спољна и поједини аспекти унутрашње политике који су били предмет интересовања Парламентарне скупштине Савета Европе. Истовремено је реконструисан променљив однос (сарадња, контакти) и идентификоване фазе у односу југословенске државе како према идеји уједињене Европе тако и према институцији која представља њен симбол. Упоредо са тим сагледана је организаија и рад саме Парламентарне скупштине Савета Европе. Хронолошке међаше теме чине године: 1949. – када настаје Савет Европе и 2003. – тренутак пријема Србије и Црне Горе у ту институцију.

Истраживање је показало да у највећем делу посматраног времена „европска политика“ није била ни примарни, ни секундарни, приоритет Југославије. Али, и поред тога, Југославија је, у посматраном периоду (1949-2003), на разне начине била „присутна“ у Парламентарној скупштини Савета Европе. Некада непосредно, чешће посредно преко важних европских тема о којима је Парламентарна скупштина Савета Европе расправљала а које су се тикале и Југославије.

У уводним деловима рада (21-102) кандидат је размотрио генезу идеје о уједињеној Европи (ставови В. Черчила). Скренуо је пажњу на елементе који су довели до Хладног рата, политике интересних сфера, формирања војних блокова и политичке и идеолошке поделе у Европи. У том контексту прецизно је реконструисао потребу постојања институције каква је Савет Европе. Подједнаку пажњу посветио је трагањима за моделом успостављања европске одбране и потискивања „совјетског тоталитаризма“ (Маршалов план, Труманова доктрина, Бриселски споразум, НАТО-пакт), реакцијама Москве на политику Запада (Информациони биро) и „самосталне“ иступе појединих комунистичких лидера (Тито, Димитров). У мери у којој је то било потребно приказане су политичке прилике у Југославији у првим годинама функционисања власти успостављене у рату и револуцији. Сазнајно су сасвим нове странице на којима је презентоване идеје, рад и одлуке Хашког конгреса из 1948. Кандидат је прецизно осликао ставове „униониста“ и „федералиста“. Посебно је обрадио учешће југословенских грађанских политичара на конгресу у Хагу (Милан Гавриловић, Живко Топаловић, Јурај Крњевић). Тај важан део текста засводио је анализом ставова који су водили реализацији идеја изнетих на Хашком конгресу, формирањем Савета Европе и његових институција и комитета.

У првом поглављу дисертације, насловљеном „Одметнути Београд и бастион западне демократије (1949-1960)“ (103-239 стр), кандидат је реконструисао процес током кога се Југославија, независно од њеног друштвеног уређења, приближила Савету Европе. У почетку, како показује ово истраживање, ни Савет Европе ни његова Парламентарна скупштина, нису посебну пажњу посвећивали Југославији. Тај се однос почео интензивно мењати после сукоба са Информационим бироом, посебно после 1950. године. На другој страни биле су то године у којима је Југославија била опхрвана својим проблемима па је већа пажња делатности Савета Европе посвећена тек 1953. Кандидат је анализе и закључке засновао на сасвим новој грађи која му је омогућила да идентификује различита мишљења и ставове о бројним питањима европске политике која су се, уз остало, односила и Југославије. Део ангажмана Парламентарне скупштине Европе, када је у питању Југославија, тикао се „тражења модалитета“ за сарадњу са једном комунистичком земљом. Врхунац тог односа достигнут је 1955. када су

регистрована прва настојања западних политичара да Југославија буде примљена у Савет Европе. У исто време Београд је настојао да, попут Аустрије, у тој институцији задобије „посматрачки статус“ уз размену дипломатских представника. Један од „канала“ који је водио приближавању Југославије Европи ишао је преко југословенске сарадње са Грчком и Турском унутар Балканског пакта. Побољшање односа са СССР-ом и спољнополитичко „окретање“ афроазиском простору пресудно су утицали да крајем те деценије „понестане интереса“ за зближење са Стразбуром. Томе је допринео и страх југословенских дипломата да сарадња са Европским саветом може бити одбијена или условљена. У своје анализе кандидат је уврстио и изразиту осетљивост југословенских власти на сваку критику њеног политичког система и праксе, заинтересованост европских парламентарца за случај М. Ђиласа, питање југословенске емиграције и друго. Упоредо са тим показао је на који је начин и са којим степеном прецизности Парламентарна скупштина Савета Европе пратила политичке прилике, економски развој, међународне активности Југославије, стање људских права и друго.

Средишњу тему другог поглавља дисертације чини југословенска политика несврстаности која је у 60-тим маргинализовала све друге спољнополитичке алтернативе (240-335 стр). Истраживање кандидата показује да је, током 60-тих, сарадња пала на најнижу тачку и да „интересовање“ Београда за сарадњу са Парламентарном скупштином Савета Европе готово и није постојало. У истом периоду Југославија је била предмет „повременог праћења“ у Савету Европе задуженом да брине о „промовисању демократије“ у Европи. Почетком 60-тих у Парламентарној скупштини Савета Европе Југославија је сматрана државом у којој је уочљив брзи економски развој (и до 13% годишње), видан раст националног доходака (12,4%) и животног стандарда, где постоји „неупоредиво више“ политичких слобода и „кудикома мање“ репресије него у другим комунистичким земљама. Упоредо са тим сматрано је (на основу бројних случајева са политичким дисидентима) да Београд није спреман на либерализацију и демократизацију политичког система. Поверење Запада у Београд било је умањено и због југословенске антиколонијалне политике и помоћи земљама „Трећег света“ и покретима који се боре против колонијалног ропства. Али и поред тога истраживање је показало да је Југославија, у очима Запада, била држава са „другачијим комунистичким уређењем од остатка Источне Европе“. У тим деловима текста сагледана је делатност и утицај југословенске политичке емиграције (нпр Живка Топаловића). Регистровани су притисци Запада који су пратили политичке процесе у Југославији (М. Ђилас, Б. Крекић, А.Павловић, С. Милетићу, католичко свештенство...). Идентификована је сарадња са европским социјалистима, настојања европских институција да се „приближе“ Истоку. Обрђени су почетци несврстаности (од Бандунга до Београда) и ангажовање Југославије у интернационалним кризама Хладног рата. Сагледана је унутрашња политика југословенске државе (политичке прилике, економски развој, уставно-правн промене, унутарпартијски обрачуни, 1966, 1968. и друго) и међусобна условљеност спољне и унутрашње политике. Регистровани су контакти које су југословенски дипломатски чиновници имали са представницима Парламентарне скупштине Европе. Забележени су покушаји да се дође до „модела“ и модалитета по којима би и парламенти које чине само представници једне партије остварили „техничку сарадњу“ и укључили се, као посматрачи, у рад Парламентарне скупштине Савета Европе. Побројане су теме о којима се у Стразбуру расправљало а које су се, директно или индиректно, тикале Југославије и њених унутрашњеполитичких и спољнополитичких алтернатива. Кандидат је уочио настојања Југославије да Савет Европе, као тело „блоковског карактера“ и продукт Хладног рата, доживи трансформацију и буде адаптирано новим условима.

Посебно поглавље дисертације колеге Р. Миликића посвећено је односима Југославије и Парламентарне скупштине Савета Европе у 70-тим (336-448 стр). У тим деловима текста приказана је спољна политика Југославије (према Истоку, Западу, „Трећем свету“, Европи). Кандидат је расветлио размере унутрашње политичке, економске и друштвене кризе са којом се Југославија суочила почетком 70-тих. Показао је у којој је мери рад на учвршћивању „европске безбедности“(КЕБС) приближио је Југославију Парламентарној скупштини Савета Европе. Средишње место у поглављу дато је посети Милоша Минића, министра спољних послова Југославије, Стразбуру и узвратној посети Генералног секретара Савета Европе Георга Кан-Акермана Југославији. Мимо југословенске пропаганде, на основу западних извора, колега Р. Миликоћ је закључио да су посете била вишеструко корисне и да су битно допринела упознавању европских посланика са стањем у Југославији, њеном унутрашњом и спољном политиком и њеним настојањима да успостави што ближе односе са Саветом Европе. Такође је уочио да Југославија, са својом јасно дефинисаном спољном политиком, средином 70-тих више није била заинтересована да доказује своју спремност да „испуњава“ критеријуме прописане Статутом Савета Европе, већ је инсистирала да је прихвати „онакву каква јсте“ као сарадника у оним областима око којих постоји заједнички интерес и договор. Резултат такве политике било је постављање сарадње на што шире основе. Истраживање је показало у којој је мери међупарламентарни дијалог Југославије и Савета Европе прерастао у својеврстан „образац“ по коме је отворен простор да и земље из комунистичког блока приступе конвенцијама које је Парламентарна скупштина Савета Европе усвојила.

У поглављу „Успон европске идеје и сумрак СФРЈ“ (449-556 стр) обрађени су односи током 80-тих година 20. века. У том периоду Југославија је, захваћена дубоком унутрашњом кризом, истовремено изгубила свој углед и дотадашњу репутацију најлибералније комунистичке земље. Почетком те деценије озбиљно се размишљало од пуноправном чланству Југославије у Савету Европе. Средином посматраног периода (од 1985. до 1988. године) односи су били блиски а резултати сарадње плодносни (приступ европским фондовима, решавање питања миграната, ангажованост у појдиним комитетима Савета Европе, потписивање Европске културне конвенције). У том периоду сарадња са европским земљама постала је један од приоритета југословенске спољне политике до мере да је и само ангажовање у покрету несврстаних земаља добило „европску димензију“ (у питању је политички трансформација покрета од догматизма ка прагматизму коме се и Југославија приклонила). Крајем 80-тих дубока политичка и економска криза спутала је даље укључивање Југославије у европски економски простор. Статус „специјалног госта“ у заседањима Парламентарне скупштине Савета Европе и захтев да СФРЈ приступи у пуноправно чланство у тој организацији изгубили су кредибилитет са распадом земље. Показало се да је настојање југословенских политичара да чланство у Савету Европе допринесе решавању унутрашњих проблема Југославије било закаснело. До прекида сарадње је дошло новембра 1991.

Последња два поглавља докторске дисертације колеге Р. Миликића „Деведесете, изневерена очекивања – неостварена сарадња“ (557-607 стр.) и „Коначна потврда дуго очекиване демократије“ (608-662 стр.) недвосмислено су показала у којој су мери југословенска криза и ратови вођени на територији некадашње заједничке државе дали нови идентитет не само Савету Европе већ и другим хладноратовским организацијама. Кандидат је регистровао дебате које је Парламентарна скупштина Савета Европе водила и анализирао резолуције које је доносила а тицале су се простора некадашње СФРЈ. На дневном реду су била и питања избеглица, културног наслеђа, економских санкција и изолације, последица рата. Колега Миликић је сагледао спољнополитичке

приоритете нове југословенске државе (СР Југославија, Србија и Црна Гора). У мери у којој су извори то дозвољавали разјаснио је позицију Парламентарне скупштине Савета Европе по питању Косова и Метохије, војне интервенције НАТО-пакта, политичких промена од 5. октобра 2000. године). Реконструисао је облике сарадње, дипломатске контакте и политичке сусрете који су несумљиво сведочили о брзом „успону“ сарадње који је водио коначном пријему југословенске државе (Србије и Црне Горе) у пуноправно чланство Парламентарне скупштине Савета Европе. Имајући све наведено у виду слободни смо да Наставном и научном већу Филозофског факултета у Београду свесрдно предложимо да прихвати наше позитивно мишљење о теми докторске дисертације кандидата Ратомира Миликића „Југославија и Парламентарна скупштина Савета Европе 1949-2003“ и одобри јавну одбрану на којој би чланови комисије изнели своје појединачне примедбе и сугестије.

У Београду
10.06.2010.

Комисија

Др Милан Ристовић, редовни професор,
Филозофски факултет у Београду

Др Предраг Симић, редовни професор,
Факултет политичких наука у Београду

Др Драган Богетић, научни саветник,
Институт за савремену историју у Београду

Др Мира Радојевић, доцент,
Филозофски факултет у Београду

Др Љубодраг Димић, редован професор,
Филозофски факултет у Београду
(ментор и писац реферата)